

Biuletenio tematika ir tema

Tarptautiniai santykiai ir geopolitika

Biuletenio laidos antraštė, probleminis klausimas

Sirijos pilietinio karo veiksniai: šalies etnoreliginė sąranga

Esminiai žodžiai

Sirija, režimas, konfliktas, religijos, kalbos, ginkluotos grupuotės

Serija ir registracijos numeris

ZD-2025-1

Leidimo data

2025-01-22

Leidimo vieta

Vilnius

Žanras

Analitinė apžvalga Kita

Šaltiniai: kategorijos

- Teisės aktai Politinė komunikacija
 Analitinių centrų kūriniai / leidiniai
 Žiniasklaidos turinys Socialinių tinklų turinys
 Statistiniai duomenys Mokslo darbai
 Metainformaciniai produktai
 Išviešinti slapti / privatūs duomenys

Šaltiniai: nuo - iki

1992 05 22 -
2024 12 18

Šaltiniai: kalbos

- Lietuvių k. Lenkų k.
 Anglų k. Kitos ES kalbos
 Rusų k. Kitos

Citavimui (APA stiliumi)

Nacionalinė biblioteka, Informacijos analitikos skyrius (2025). *Sirijos pilietinio karo veiksniai: šalies etnoreliginė sąranga* (ZD-2025-1). Vilnius.

Kontaktiniai duomenys

Informacijos analitikos skyrius; analitika@lnb.lt. Nacionalinė biblioteka, Gedimino pr. 51, 01109 Vilnius.

Turinio apžvalga

Pateikiama Sirijos etnoreliginių grupių analizė, glausta pilietinio karo istorija ir kovojančių grupuočių charakteristikos.

1. Įžanga

Dabartinė Sirija (arab. as *Sūriyyah*), Sirijos Arabų Respublika – valstybė Vakarų Azijoje, užimanti 185 180 kv. km plotą. Šalis suskirstyta į 14 apskričių – *muchafazų*. Oficialiais duomenimis, 2022 m. Sirijoje buvo 21,5 mln. gyventojų, tačiau iš tiesų jų skaičių dabartinėje Sirijos teritorijoje galima nuspėti tik apytiksliai, kadangi apie 4,8 mln. žmonių dėl karo pasitraukė už šalies ribų.¹

Sirijos pabėgėlių pasiskirstymas kitose valstybėse 2024 metų gruodžio viduryje:

- Turkijoje – 2,93 mln.
- Libane – 0,77 mln.
- Jordanijoje – 0,62 mln.
- Irake – 0,30 mln.

¹ Syria Regional Refugee Response. (2024 gruodžio 12 d.). Prieiga per internetą: <https://data.unhcr.org/en/situations/syria>

- Egipte - 0,15 mln.
- Kitur - 0,04 mln.²

2011 m. prasidėjęs Sirijos pilietinis karas pastaruosius ketverius metus vyko vangiai. Sirijos diktatoriaus Basharo al Assado³ režimo žlugimas prasidėjo nuo 2024 m. lapkričio 27 d. žaibiško puolimo, kurį surengė grupuotės **Hay'at Tahrir al-Sham** (HTS) vadovaujamos jungtinės pajėgos. Kartu veikė Sirijos nacionalinė armija (*Syrian National Army*, SNA). **Šias pajėgas remia Turkija**, aprūpinanti jas ginklais, amunicija ir žvalgybos informacija.

Nepaisant to, kad HTS vadovaujamos grupuotės pastaruoju metu koordinuoja veiksmus, visi tie ginkluoti dariniai epizodiškai konfrontuodavo nuo 2020-ųjų balandžio, kai anaipol ne taikiu būdu nusistovėjo jų kontroliuojamų šalies teritorijų ribos.

2024 m. lapkričio pabaigoje Sirijos pietuose susitelkusios nuo HTS nepriklausomos sukilėlių grupės, šiuo metu vadinamos „Pietų operacijų štabu“ (angl. *Southern Operations Room*, SOR), remiamos drūzų kovotojų, paskelbė kontroliuojančios Daros miestą (čia 2011 m. prasidėjo sukilimas prieš al Assadą), taip pat as Suvidos ir Kuneitros apskritis. Jungtinės sukilėlių pajėgos apsupo Damaską iš šiaurės ir pietų, atkirsdamos likusias šalies dalis, kurias kontroliavo al Assado režimas. Gruodžio 8 d. SOR kovotojai be pasipriešinimo įžengė į Damaską. Netrukus prie jų prisijungė HTS koalicija. Al Assado režimas galutinai žlugo, diktatorius su šeima pabėgo į Rusiją. Nei Iranas, nei Rusija neparėmė al Assado tiek, kad šis išsilaikytų.

Kol kas nežinia, kokias pozicijas Sirijoje išsaugos **Rusija**, valdant al Assadui turėjusi ten karinių bazių (aerodromą Chmeimime ir uostą Tartuse).⁴ **Izraelis**, būdamas suinteresuotas, kad Sirijoje neįsitvirtintų Irano remiama grupuotė „Hezbollah“,⁵ sunaikino Sirijos režimo pajėgų ginkluotės likučius ir laivyną.⁶ **Jungtinės Amerikos Valstijos** (JAV) kovoms su „Islamo valstybe“ (IS) nuo 2016 m. yra dislokavusios Al-Tanf vietovėje įgulą, kuri šiuo metu papildyta iki 2 tūkst. karių (anksčiau buvo 900).⁷

Atsižvelgiant į tai, kad kol kas nėra aiški naujosios Sirijos valdžios sąranga, apžvalgoje susitelkta į istorinius bei politinius pamatus, ant kurių bus kuriama vienokia ar kitokia šalies politinė santvarka. Daugiausia dėmesio skiriama Sirijos visuomenės **etnoreliginės sandaros**, kuri ir nulėmė šalyje veikiančių ginkluotų grupuočių įvairovę, analizei.

² Ten pat.

³ Basharo al Assado pirmtakas valdžioje - jo tėvas Hefezas al Assadas. Tėvo ir sūnaus režimas viešpatavo Sirijoje nuo 1971 m. iki jo žlugimo 2024 metų gruodį. Žr.: Visuotinė lietuvių enciklopedija. Bašar al-Assad. Prieiga per internetą: <https://www.vle.lt/straipsnis/basar-al-assad/>

⁴ Eardley, N., Cheetham, J., Brown, P. (2024 m. gruodžio 18 d.). Prieiga per internetą: <https://www.bbc.com/news/articles/cm2ev2prep2o>

⁵ Hezbollah. (n. d.). Prieiga per internetą: <https://www.vle.lt/straipsnis/hezbollah/>

⁶ Fabian, E. (2024 m. gruodžio 12 d.). IDF sees chance for strikes on Iran nuke sites after knocking out Syria air defenses. Prieiga per internetą: <https://www.timesofisrael.com/iaf-says-preparing-for-strikes-on-iran-nuke-sites-after-knocking-out-syrias-air-defenses/>

⁷ Al-Tanf, Syria. (2024 m. gruodžio 24 d.). Prieiga per internetą: <https://www.crisisgroup.org/trigger-list/iran-usisrael-trigger-list/flashpoints/al-tanf-syria>

2. Sirijos etnoreliginė sandara

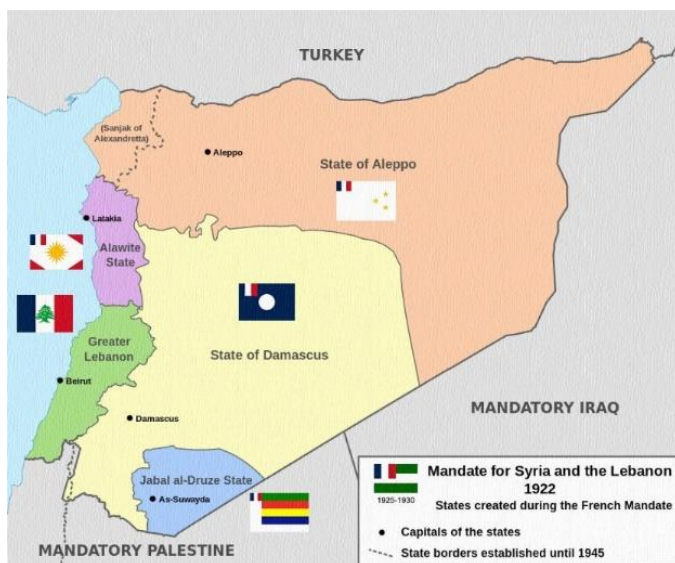
Šiame skyriuje apžvelgiama istoriškai susiklosčiusi labai įvairi Sirijos etnosų ir religijų panorama.

Siriją 1923–1946 m. valdė Prancūzija, gavusi Tautų Sąjungos mandatą buvusiai Turkijos valdai ir nuslopinusi ten bandymus steigti nepriklausomą Sirijos karalystę.

Osmanų imperijos žlugimu mėginta pasinaudoti Artimuosiuose Rytuose 1919 m. įkuriant Sirijos karalystę, kuri, be dabartinės Sirijos teritorijos, būtų apėmusi ir Libaną, Palestiną bei Jordaniją. Tačiau Prancūzijos karinių pajėgų pastangomis ši beužgimstanti nauja arabų valstybė 1920 m. buvo sužlugdyta, o Artimųjų Rytų teritorija, vadovaujantis Sykeso ir Picot⁸ susitarimu, pasidalyta Prancūzijos ir Jungtinės Karalystės.⁹

Prancūzai padalijo Siriją į autonomines valstybes (valstijas, pranc. *États*). Atkreiptinas dėmesys, kad prancūzai iš pradžių sudarė alavitų ir drūzų autonominius darinius. Tačiau suskirstymas į autonomijas buvo panaikintas po vadinamojo didžiojo 1925–1927 m. Sirijos sukilimo, kurio vadų vienas iš politinių reikalavimų buvo Sirijos teritorijos unifikuojimas.¹⁰

1 žemėlapis. Sirijos administracinis padalijimas valdant prancūzams (1923–1946 m.).
© University of Central Arkansas, 2024.¹¹

Mandatas Sirijai ir Libanui, 1922 m. (žemėlapio legendoje nurodytas faktiškas administracinio suskirstymo laikas; 1920–1923 m. projektuotas mandatas buvo Tautų Sąjungos ratifikuotas 1923 m.).

Sanjak of Alexandretta – Aleksandretos sandžakas, daugiausia turkų gyvenama sritis, 1939 m. prijungta prie Turkijos;

State of Aleppo – Alepo valstija;

State of Damascus – Damasko valstija;

Alawite State – Alavitų valstija;

Jabal al-Druze State – Džabal al-Drūzo valstija;

Greater Lebanon – Didysis Libanas.

⁸ Visuotinė lietuvių enciklopedija. Sykeso ir Picot susitarimas. Prieiga per internetą: <https://www.vle.lt/straipsnis/sykeso-ir-picot-susitarimas/>

⁹ Visuotinė lietuvių enciklopedija. Sirijos istorija. Prieiga per internetą: <https://www.vle.lt/straipsnis/sirijos-istorija/>

¹⁰ Miller, J. (1977) The Syrian Revolt of 1925. Prieiga per internetą: <https://www.jstor.org/stable/162567>

¹¹ French Syria (1919-1946). (n. d.). Prieiga per internetą: <https://luca.edu/politicalscience/home/research-projects/dadm-project/middle-eastnorth-africapersian-gulf-region/french-syria-1919-1946/>

Analitinių apžvalgų archyvas: <https://lnb.lt/istekliai/kiti-istekliai/analitines-apzvalgos>

1946 m. Sirija tapo nepriklausoma valstybe. Apie trejus metus (1958–1961 m.) ji priklausė Jungtinei Arabų Respublikai (arab. *Al-Jumhūriyyah al-'Arabiyyah al-Muttaḥidah*).

Jungtinė Arabų Respublika – valstybė, įkurta 1958 metų vasarį susivienijus Egiptui ir Sirijai. 1958 metų kovą prie Jungtinės Arabų Respublikos formaliai prisijungė Šiaurės Jemenas. Valstybei vadovavo tuometis Egipto prezidentas Gamalis Abdelis Nasseras. Dėl ūkio, socialinių ir politinių skirtumų, bendros sienos nebuvimo sąjunga nebuvo tvirta; 1961 m. Sirija ir Šiaurės Jemenas iš Jungtinės Arabų Respublikos išstojo. Egiptas taip vadintas iki 1971 m., kai buvo paskelbta, kad Egiptas, Sirija ir Libija sudaro Arabų Respublikų Federaciją (projektas nebuvo įgyvendintas).¹²

Dėl istorinių aplinkybių Sirijos visuomenė yra labai marga tiek religiniu, tiek etniniu, tiek ir kalbiniu atžvilgiu. JAV Centrinės žvalgybos valdybos (CŽV) duomenimis

- musulmonai sudaro 87 proc. Sirijos gyventojų (74 proc. sunitai, 13 proc. šiitai);
- 10 proc. sirų yra krikščionys;
- 3 proc. – drūzai¹³ (ypatinga etnoreliginė grupė, laikoma šiizmo atšaka, nors jie patys nepriskiria savęs musulmonams¹⁴).¹⁵

CŽV taip klasifikuoja Sirijos etnines grupes:

- arabai, apie 50 proc.;
- alavitai, apie 15 proc.;
- kurdai, apie 10 proc.;
- levantiečiai, (angl. Levantine, arabiškai kalbantys krikščionys), apie 10 proc.;
- kiti (pvz., drūzai, izmailitai, turkmėnai¹⁶, armėnai), apie 15 proc.¹⁷

Pagal pateiktąją klasifikaciją labai įvairias sirų tapatybes bandoma įsprausti į etninių ir religinių skirčių rėmus, tačiau, kaip bus išryškinta toliau, Sirijos gyventojų tapatumai yra visų pirma etnoreliginiai.¹⁸

Dėl to dažnai kyla nesusipratimų – pvz., alavitai dabar laikomi šiizmo atšaka, kurios sekėjai kalba arabiškai ir sutelktai gyvena Sirijos vakaruose. Jų savivardis iki 1920 m. buvo nusairiai (arab. *Nusairi*), ir kai kurie sunitų bei šiitų dvasininkai nelaikė nusairių musulmonais. Bet prancūzų kolonijinė administracija pavadino juos alavitais ir priskyrė šiitams.¹⁹ Nepaisant to, dalis alavitų iki šiol savo tapatybę įvardija kaip *Nusairi*, ir, kaip rodo kai kurie žemėlapiai, nusairiai kompaktiškai gyvena greta kitų alavitų. Kitas pavyzdys – levantiečiai, mišrios kilmės arabiškai kalbantys krikščionys, daugiausia gyvenantys Libane. Nors Lietuvoje vartojama sąvoka „levantiečiai“,²⁰ jų tapatybė lietuvių viešojoje erdvėje nėra išsamiai apibrėžta; kaip krikščionys jie kartais vadinami maronitais²¹, bet tai nėra tikslu.

¹² Visuotinė lietuvių enciklopedija. Jungtinė Arabų Respublika. Prieiga per internetą: <https://www.vle.lt/straipsnis/jungtine-arabu-respublika/>

¹³ Visuotinė lietuvių enciklopedija. Drūzai. Prieiga per internetą: <https://www.vle.lt/straipsnis/druzai/>

¹⁴ Druze in Syria. (n. d.). Prieiga per internetą: <https://rpl.hds.harvard.edu/faq/druze-syria>

¹⁵ Syria. The World Factbook. CIA. (2024 m. gruodžio 11 d.). Prieiga per internetą: <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/syria/>

¹⁶ Turkmėnai – tauta, kalbanti turkmėnų kalba, gyvenanti Azijoje, daugiausia – Turkmėnijoje (Turkmėnistane), Afganistane, Irane, Pakistane, taip pat Artimųjų Rytų šalyse. Pavadinimas gali būti patikslintas pagal gyvenamąją valstybę, pvz.: Sirijos turkmėnai, Irako turkmėnai.

Nepainioti su turkanais (*njiturkana*), tai Afrikos tauta, kalbanti turkanų kalba, gyvenanti Kenijos šiaurės vakaruose ir Etiopijoje. Žr.: Kaip lietuvių kalboje vadinama etninė grupė angl. Turkmens, Turkomans? Prieiga per internetą: <https://vlkk.lt/konsultacijos/12117-turkmenai-turkomanai>

¹⁷ Žr. 15 šaltinį.

¹⁸ Lietuvoje įprasta vartoti konfesijos sąvoką (lot. *confessio* – prisipažinimas, išpažinimas). Tai kokia nors Bažnyčia ar religinė bendrija, besiskirianti nuo kitų savo doktrina, organizacine struktūra ir kitkuo. Religinė bendruomenė yra konfesijos (bendrijos) smulkesnė dalis, dažniausiai lokalizuota geografiškai. Etnoreliginės bendrijos, bendruomenės, grupės tapatybę sudaro glaudus tautinių ir religinių komponentų derinys.

¹⁹ Carlos, J. (2021 m. gruodžio 9 d.). The Assad Family Has Been Shaping Syria for 50 Years. Prieiga per internetą: https://www.fairobserver.com/region/middle_east_north_africa/juan-carlos-bc-syria-news-bashar-al-assad-syrian-president-arab-world-news-83492/

²⁰ „Vadinamieji levantiečiai buvo ypatinga grupė – jų protėviai kilę iš Europos, bet jau ne viena karta gyveno Smirnoje ir atliko svarbų vaidmenį miesto socialiniame ir ekonominiame gyvenime.“ Žr.: Christensen, E. (2016 m. liepos 24 d.). XX a. katastrofa: turkai padėgė Smirną. Prieiga per internetą: <https://www.vz.lt/laisvalaikis/akiraciai/2016/07/24/xx-a-katastrofa-turkai-padege-smirna>

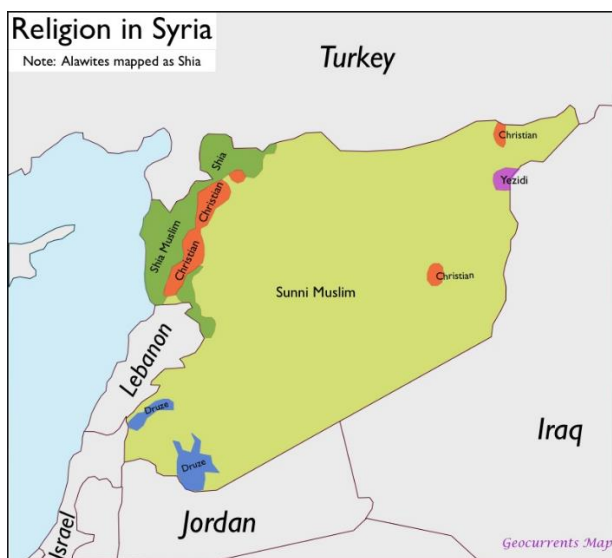
²¹ Visuotinė lietuvių enciklopedija. Antiochijos Maronitų Patriarchatas. Prieiga per internetą: <https://www.vle.lt/straipsnis/antiochijos-maronitu-patriarchatas/>

Analitinių apžvalgų archyvas: <https://lnb.lt/istekliai/kiti-istekliai/analitines-apzvalgos>

Al Assado režimą 2024 metų gruodį nuvertusios karinės grupuotės daugiausia susiformavo būtent etnoreliginiu pagrindu. Sudėtingą Sirijos etnosų ir konfesijų sandarą geriausiai vaizduoti laipsniškai jungiant į „dėlionę“ tautybių, kalbų, tikėjimų elementus ir galiausiai sukuriant **sintetinį vaizdą**, kurio adekvati išraiška būtų daugiaplanis, iš kelių sluoksnių sukonstruotas žemėlapis.

Toliau pateikiamas ne itin detalus žemėlapis, kuriame sirai skirstomi vien pagal religijas. Toks sustambintas konfesijų arealų vaizdas leidžia aiškiau matyti skirtingų bendruomenių lokacijas.

2 žemėlapis. Apytikslis Sirijos religinių bendrijų žemėlapis.
© „Geocurrents“, 2024 m.²²

Valstybių pavadinimai: *Israel* – Izraelis, *Lebanon* – Libanas, *Jordan* – Jordanija, *Iraq* – Irakas, *Turkey* – Turkija.

Žemėlapyje nurodytos konfesijos:

Christian – krikščionys;

Shia Muslim – musulmonai šiitai (jiems priskirti ir alavitai);

Sunni Muslim – musulmonai sunitai;

Druze – drūzai;

Yezidi – jazidai²³.

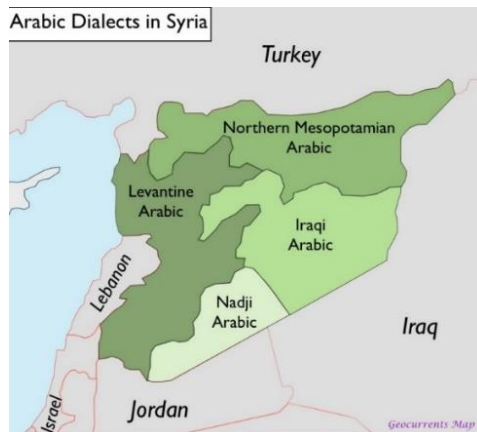
Arabų kalba yra Sirijos valstybinė kalba. Kasdieniame gyvenime vartojami keli arabų kalbos dialektai, besiskiriantys nuo šiuolaikinės norminės arabų kalbos (angl. *Modern Standard Arabic*). Pastaroji buitėje beveik nevartojama, o yra literatūros, žiniasklaidos, akademinė kalba.

²² Lewis, M. (n. d.) Syria's Ethno-Religious Complexity – and Potential Turmoil. Prieiga per internetą: <http://www.geocurrents.info/blog/tag/language-in-syria/>

²³ Jazidai – daugiausia Irake gyvenanti kurdų etnoreliginė grupė, išpažįstanti jazidizmą, monoteistinę religiją. Sirijoje gyvena apie 10 tūkst. jazidų. Žr.: Malik, N. (2018 m. rugsėjo 18 d.). Surviving Islamic State: The Plight Of The Yazidi Community. Prieiga per internetą: <https://www.forbes.com/sites/nikitamalik/2018/09/18/surviving-islamic-state-the-plight-of-the-yazidi-community/#10050085770d>; Kaip rašoma: „jazidai“ ar „jazidai“? (n. d.). Prieiga per internetą: <https://vlkk.lt/konsultacijos/12521-jazidai?lang=uk>

Analitinių apžvalgų archyvas: <https://lnb.lt/istekliai/kiti-istekliai/analitines-apzvalgos>

3 žemėlapis. Sirijos arabų kalbos dialektai.
© „Geocurrents“, 2024 m.²⁴

Valstybių pavadinimai: *Israel* – Izraelis, *Lebanon* – Libanas, *Jordan* – Jordanija, *Iraq* – Irakas, *Turkey* – Turkija.

Žemėlapyje nurodyti dialektai:

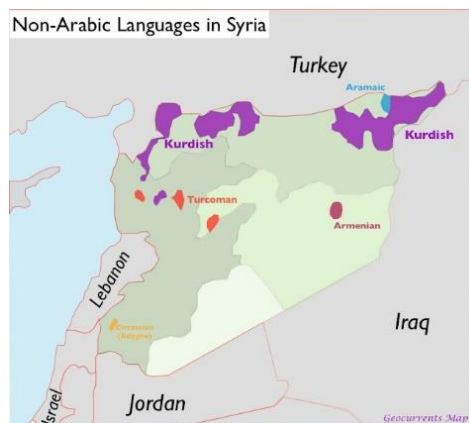
Northern Mesopotamian Arabic – Šiaurės Mesopotamijos arabų dialektas;

Levantine Arabic – Levanto²⁵ arabų dialektas;

Iraqi Arabic – Irako arabų dialektas;

Nadji Arabic – Nadži²⁶ arabų dialektas.

4 žemėlapis. Pagrindinės nearabiškos Sirijos kalbos.
© „Geocurrents“, 2024 m.²⁷

Valstybių pavadinimai: *Israel* – Izraelis, *Lebanon* – Libanas, *Jordan* – Jordanija, *Iraq* – Irakas, *Turkey* – Turkija.

Žemėlapyje nurodytos kalbos:

Aramaic – aramėjų;²⁸

Kurdish – kurdų;

Turkoman – Sirijos turkmėnų;

Armenian – armėnų.

²⁴ Lewis, M. (n. d.) Syria's Ethno-Religious Complexity – and Potential Turmoil. Prieiga per internetą:

<http://www.geocurrents.info/blog/tag/language-in-syria/>

²⁵ Levantas – neapibrėžta geografinė kategorija, apimanti Libaną, Siriją, Izraelį. Žr. Visuotinė lietuvių enciklopedija. Levantas. Prieiga per internetą: <https://www.vle.lt/straipsnis/levantas/>

²⁶ Nadži (Najdi) arabų kalbos dialektu kalba apie 14 mln. žmonių Saudo Arabijoje, Irake (1,7 mln.), Sirijoje (1,2 mln.) ir kituose arabų kraštuose. Žr. Najdi Arabic. (n. d.). Prieiga per internetą: https://www.omniglot.com/writing/arabic_najdi.htm#google_vignette

²⁷ Lewis, M. (n. d.) Syria's Ethno-Religious Complexity – and Potential Turmoil. Prieiga per internetą:

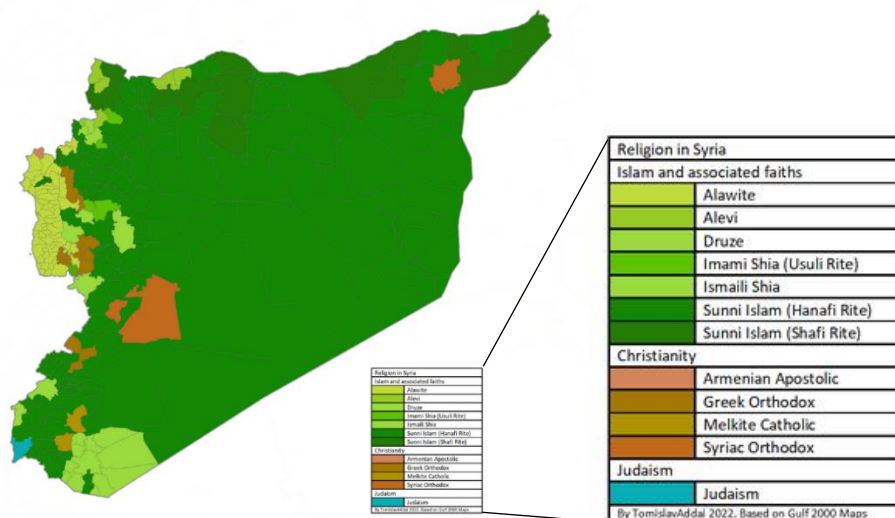
<http://www.geocurrents.info/blog/tag/language-in-syria/>

²⁸ Visuotinė lietuvių enciklopedija. Aramėjų kalba. Prieiga per internetą: <https://www.vle.lt/straipsnis/aramuju-kalba/>

Analitinių apžvalgų archyvas: <https://lnb.lt/istekliai/kiti-istekliai/analitines-apzvalgos>

Detalesnis konfesinių grupių lokacijų vaizdas atskleidžia musulmonų, krikščionių ir kt. religinių bendrijų įvairovę. Šio detalaus žemėlapio privalumas – aiškios konfesinės skirtys, o trūkumas – jame nepažymėti neskaitlingi kurdiškai kalbantys Sirijos jazidai²⁹, kurių yra apie 10 tūkst.

5 žemėlapis. Sirijos religinės bendrijos.
© Tomislav Addai, 2022 m.³⁰

Žemėlapyje vaizduojamos religijos Sirijoje:

Islamas ir susijusios konfesijos

Alavitai (Alawite) – savita šiitų atšaka,³¹ nors ne visi musulmonai pripažįsta juos esant musulmonus. Kitas alavitų pavadinimas – nusairiai;

Aleviai (Alevi) – islamo bruožų turinti religinė atšaka, daugiausia kurdai (šiaurės rytų Sirijoje ir Kurdistanė);³²

Drūzai (Druze) – savita šiitų atšaka;³³

Šiitai imamitai,³⁴ usuli atšaka (Imami Shia, Usuli Rite);³⁵

Šiitai izmailitai (Ismaili Shia) – viena šiizmo atšakų;³⁶

Sunitai, hanafi kryptis (Sunni Islam, Hanafi Rite) – dominuojanti islamo šaka (apie 90 proc. pasaulio musulmonų),³⁷ hanafi yra islamo teisės mokykla (tradicija);

Sunitai, šafi kryptis (Sunni Islam, Shafi Rite) – šafi yra islamo teisės mokykla (tradicija).³⁸

Krikščionys³⁹

Armėnų Apaštališkoji Bažnyčia (Armenian Apostolic) – viena Rytų bažnyčių, armėnų tautinė Bažnyčia;⁴⁰

Graikų Stačiatikių Bažnyčia (Greek Orthodox) – autokefalinė stačiatikių Bažnyčia;⁴¹

Melkitai (Melkite Catholic) – Melkitų graikų katalikų bažnyčia, arba Melkitų Bizantijos katalikų bažnyčia yra Rytų bažnyčia, pavaldi Šventajam Sostui (Vatikanui);⁴²

²⁹ Surviving Islamic State: The Plight Of The Yazidi Community. Prieiga per internetą:

<https://www.forbes.com/sites/nikitamalik/2018/09/18/surviving-islamic-state-the-plight-of-the-yazidi-community/#10050085770d>

³⁰ Tomislav Addai. (2022 m. balandžio 16 d.). Religion in Syria. Prieiga per internetą: <https://www.deviantart.com/tomislavaddai/art/Religion-in-Syria-913154833>

³¹ Visuotinė lietuvių enciklopedija. Alavitai. Prieiga per internetą: <https://www.vle.lt/straipsnis/alavitai/>

³² Račius, E. (n. d.) Istorijos nesuklastos? Islamo istorijos ir musulmonų įvaidžio konstravimas Lietuvos viešojoje erdvėje. Prieiga per internetą: https://smsgm.lrv.lt/uploads/smsgm/documents/files/SMM_Egdunas_Racius.pdf

³³ Visuotinė lietuvių enciklopedija. Drūzai. Prieiga per internetą: <https://www.vle.lt/straipsnis/druzai/>

³⁴ Visuotinė lietuvių enciklopedija. Imamitai. Prieiga per internetą: <https://www.vle.lt/straipsnis/imamitai/>

³⁵ Twelvers / Ithna Ashari Islamic Schools of Thought. (n. d.). Prieiga per internetą: <https://www.globalsecurity.org/military/intro/islam-ithna-ashari2.htm>

³⁶ Visuotinė lietuvių enciklopedija. Izmailitai. Prieiga per internetą: <https://www.vle.lt/straipsnis/izmailitai/>

³⁷ Visuotinė lietuvių enciklopedija. Sunizmas. Prieiga per internetą: <https://www.vle.lt/straipsnis/sunizmas/>

³⁸ „Yra net penkios skirtingos islamiškosios teisės mokyklos. Iš jų keturios – sunitų tikėjimo: hanbali, maliki, šafi ir hanafi – ir viena šiitų – džafari.“ Žr. Šariatas: kas tai yra ir kas apie svetimą rašoma Korane. (2021 m. rugsėjo 11 d.) Prieiga per internetą: <https://www.valstietis.lt/svetur/sariatas-kas-tai-yra-ir-kas-apie-svetimavima-rasoma-korane/121199>

³⁹ Kokios krikščionių tradicijos egzistuoja Sirijoje? (n. d.). Prieiga per internetą: <https://www.ortodoksas.lt/2024/12/kokios-krikscioniu-tradicijos.html>

⁴⁰ Visuotinė lietuvių enciklopedija. Armėnų Apaštališkoji Bažnyčia. Prieiga per internetą: <https://www.vle.lt/straipsnis/armenu-apastaliskoji-baznycia/>

⁴¹ Visuotinė lietuvių enciklopedija. Graikijos Stačiatikių Bažnyčia. Prieiga per internetą: <https://www.vle.lt/straipsnis/graikijos-staciatikiu-baznycia/>

⁴² „Melkitai (patys save vadina Antiochijos stačiatikiais). Jų liturgija yra siriškoji Bizantijos liturgijos atmaina.“ Žr. Visuotinė lietuvių enciklopedija. Sirų apeigos. Prieiga per internetą: <https://www.vle.lt/straipsnis/siru-apeigos/>

Analitinių apžvalgų archyvas: <https://lnb.lt/istekliai/kiti-istekliai/analitines-apzvalgos>

Sirijos stačiatikiai (Syriac Orthodox)⁴³ – Sirijos ortodoksų Antiochijos ir visų Rytų patriarchato tikintieji.⁴⁴

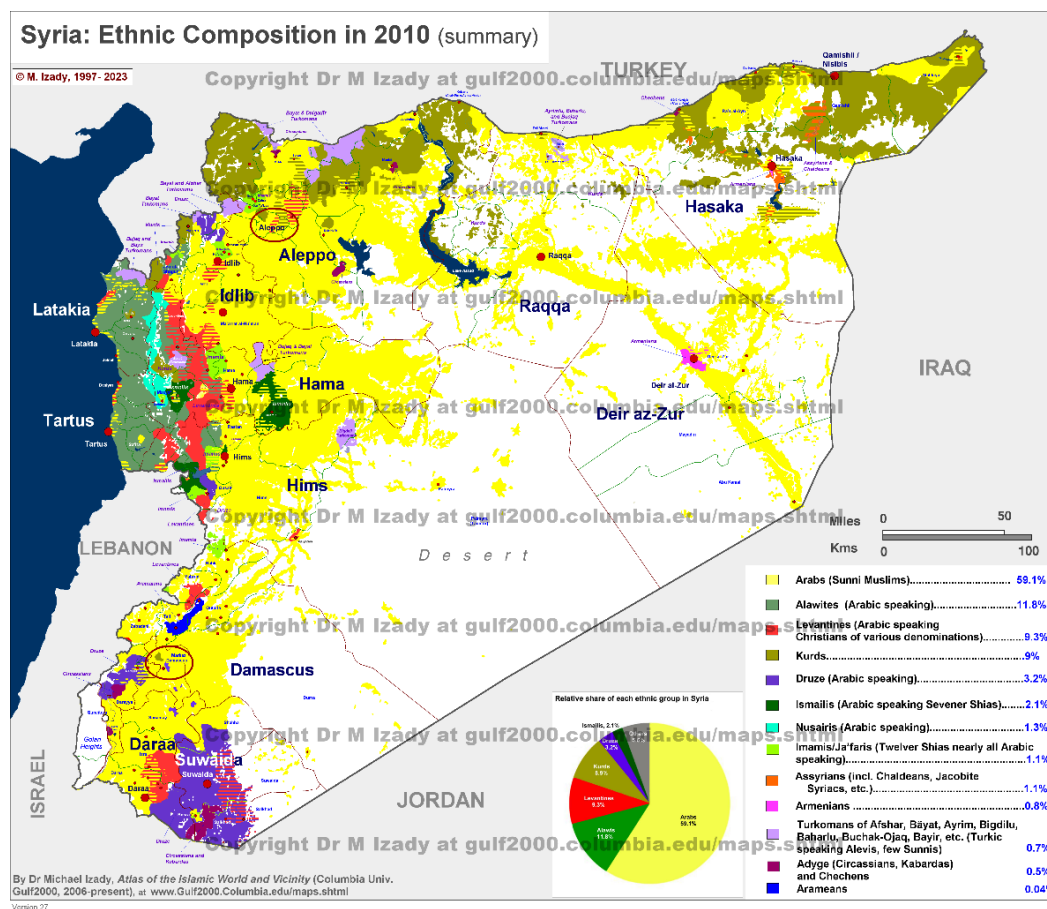
Judėjai⁴⁵

Žemėlapyje apytiksliai parodyta teritorija, kurioje gyvena į Golano aukštumas atsikėlę žydai naujakuriai. Golano aukštumas, kurias Izraelis okupavo 1967 m., Sirija laiko savo teritorija. Sirijoje nuo viduramžių gyveno savita Sirijos žydų bendruomenė, sunykusi valdant al Assadams.⁴⁶ Šiuo metu vien JAV gyvena iki 100 tūkst. žydų, kurių šaknys Sirijoje.⁴⁷ O pačioje Sirijoje (neskaitant Golano aukštumų) likę žydai skaičiuojami vienetais.⁴⁸

Toli gražu ne baigtinis etninių, konfesinių, geografinių duomenų sintezės rezultatas – margas žemėlapis, leidžiantis aiškiau suprasti ginkluotų Sirijos pilietinio karo grupuočių šaknis.

6 žemėlapis. Sirijos etninė kompozicija 2010 m.

© Michael Izady, „The Gulf/2000 Project“ at Columbia University, 2010 m.⁴⁹

Žemėlapių legendoje:

Arabs (Sunni Muslims) – arabai, musulmonai sunitai – 59,1 proc.;

Alawites (Arabic speaking) – arabiškai kalbantys alavitai – 11,8 proc.;

⁴³ Visuotinė lietuvių enciklopedija. Sirų apeigos. Prieiga per internetą: <https://www.vle.lt/straipsnis/siru-apeigos/>

⁴⁴ Syrian Orthodox Patriarchate of Antioch and All the East. (n. d.). Prieiga per internetą: <https://www.oikoumene.org/member-churches/syrian-orthodox-patriarchate-of-antioch-and-all-the-east>

⁴⁵ Visuotinė lietuvių enciklopedija. Judaizmas. (n. d.). Prieiga per internetą: <https://www.vle.lt/straipsnis/judaizmas/>

⁴⁶ Lee Myers, S. (1992 m. gegužės 23 d.). Syrian Jews Find Haven In Brooklyn. Prieiga per internetą:

<https://www.nytimes.com/1992/05/23/nyregion/syrian-jews-find-haven-in-brooklyn.html>

⁴⁷ Chafets, Z. (2007 m. spalio 14 d.). The SY Empire. Prieiga per internetą: <https://www.nytimes.com/2007/10/14/magazine/14syrians-t.html?pagewanted=all>

⁴⁸ Damascus – Amid Civil War, Syria's Remaining Jews To Celebrate High Holy Days. (2013 m. rugsėjo 1 d.). Prieiga per internetą:

<https://vinnews.com/2013/09/01/damascus-amid-civil-war-syrias-remaining-jews-to-celebrate-high-holy-days/>

⁴⁹ Izady, M. (2010). The Gulf/2000 Project. Syria Ethnic Composition in 2010 (summary). Prieiga per internetą:

https://gulf2000.columbia.edu/images/maps/Syria_Ethnic_summary_lg.png

Analitinių apžvalgų archyvas: <https://lnb.lt/istekliai/kiti-istekliai/analitines-apzvalgos>

Cituojant arba naudojant šį šaltinį, nuoroda į Nacionalinę biblioteką yra būtina.

Šioje apžvalgoje pateikiamas turinys nėra oficiali Nacionalinės bibliotekos nuomonė.

LNB / IAS / ZD / 2025-01-22 / Psl. 8 iš 17

© Nacionalinė biblioteka, 2025 / Слава Україні!

Levantine (Arabic Speaking Christians of various denominations) – levantiečiai, arabiškai kalbantys įvairių denominacijų krikščionys – 9,3 proc.;

Kurds – kurdai – 9 proc.;

Druze (Arabic speaking) – arabiškai kalbantys drūzai – 3,2 proc.;

Ismailis (Arabic speaking Sevener Shias) – arabiškai kalbantys izmailitai septintininkai – 2,1 proc.;

Nusairis (Arabic speaking) – arabiškai kalbantys nusairiai – 1,3 proc.;

Imamis/Ja'faris (Twelver Shias nearly all Arabic speaking) – imamitai dvyliktininkai, daugiausia kalbantys arabiškai – 1,1 proc.;

Assyrians (including Chaldeans, Jacobite Syrians, etc.) – asirai, įskaitant chaldėjus ir Sirijos jakobitų bažnyčios sekėjus) – 1,1 proc.;

Armenians – armėnai – 0,8 proc.;

Turkomans of Afshar, Bāyat, Ayrim, Bigdilu, Baharlu, Buchak-Ojaq, Bayir, etc. (Turkic speaking Alevi, few Sunnis) – turkmėnai, gyvenantys Afshar, Bāyat, Ayrim, Bigdilu, Baharlu, Buchak-Ojaq, Bayir ir kt. vietovėse (turkiškai kalbantys aleviai, kažkiek sunitų) – 0,7 proc.;

Adyge (Circassians, Kabards) and Chechens, adygai (čerkesai, kabardinai) ir čečėnai – 0,5 proc.;

Arameans – aramėjai⁵⁰ – 0,04 proc.

Šiame ir kituose to paties autoriaus dr. Michaelio Izady žemėlapiuose^{51, 52} pateikta informacija leidžia išsamiau apibūdinti kai kurias etnoreligines tapatybes:

- **levantiečiai.** Italų, katalonų, ispanų, maltiečių, netgi lenkų kilmės gyventojai. Dauguma jų buvo ir tebėra katalikai. Atsikėlusieji vokiečių, olandų kilmės žmonės buvo ir tebėra protestantai. Levantiečiai, ypač nesudariusieji mišrių santuokų, šeimose kažkiek išsaugojo gimtąsias kalbas.⁵³
- **Čerkesai / kabardinai.**⁵⁴ Dėl XIX a. Rusijos imperijos vykdytų represijų, vadinamų čerkesų genocidu,⁵⁵ nemažai Šiaurės Kaukaze gyvenusių čerkesų žuvo, apie 240 tūkst. buvo perkelta į Turkiją pagal susitarimą su Rusija.

Minėtinos ir labai nedidelės etninės grupės, kurios politikoje ar visuomenės gyvenime labai svarbaus vaidmens neatlieka, tačiau savo buvimu atspindi Levanto (Sirijos ir Libano) etnoreliginio žemėlapio genezę:

- **bosniai** (bosniakai, arab. Bushnak). Bosnijos musulmonai, kalbėję serbų-kroatų dialektu, šiuo metu suarabėję.⁵⁶ Jų palikuoniai gyvena keliuose kaimuose dabartiniame Vakarų Krante, kurį okupuoja Izraelis.
- **Čečėnai.** Dabartinėje Sirijoje atsirado po Rusijos ir Čečėnijos karų XX-XXI a. sandūroje. Čečėnai kovojo IS gretose,⁵⁷ kai kurie paskui pasitraukė į Ukrainą kautis su rusais.⁵⁸ Skaičiuojama, kad šiuo metu Sirijoje gyvena apie 5 tūkst. čečėnų.⁵⁹

⁵⁰ Lietuvos viešojoje erdvėje aramėjai dažniausiai tapatinami su istorine kadaise gyvenusia tauta. Žr.: Visuotinė lietuvių enciklopedija. Aramėjai. Prieiga per internetą: <https://www.vle.lt/straipsnis/aramėjai/>; Šiuolaikinės aramėjų kalbos dialektais kalba iki 870 tūkst. žmonių. Žr.: King, D. (2018 m.). The Syriac World. Prieiga per internetą: https://www.google.lt/books/edition/The_Syriac_World/e-GEDwAAQBAJ?hl=lt&gbpv=1&dq=syriac&printsec=frontcover

⁵¹ Izady, M. (n. d.). The Gulf/2000 Project. Infographs, Maps and Statistics Collection. Prieiga per internetą: <https://gulf2000.columbia.edu/maps.shtml>

⁵² Michael Izady Archives. (n. d.). Prieiga per internetą: <https://www.geocurrents.info/blog/tag/michael-izady/>
⁵³ Ekinici, E. (2014 m. kovo 28 d.). An exotic community in the Ottoman Empire: The Levantines. Prieiga per internetą: <https://www.dailysabah.com/feature/2014/03/28/an-exotic-community-in-the-ottoman-empire-the-levantines>

⁵⁴ Čerkesai (savivardis adyge), adygų grupės tauta. Anksčiau buvo vadinami ir adygais, kabardinais. Gyvena Rusijos Federacijoje, daugiausia Karačijų Čerkesijoje, ir Artimuosiuose Rytuose. Kalba kabardinų, arba rytų čerkesų, kalba. Dauguma musulmonai sunitai. Žr.: Visuotinė lietuvių enciklopedija. Čerkesai. Prieiga per internetą: <https://www.vle.lt/straipsnis/cerkesai/>

⁵⁵ Richmond, W. (2013 m.). The Circassian Genocide. Prieiga per internetą: <https://www.jstor.org/stable/j.ctt5hjc6s>

⁵⁶ The Bosnians of Palestine. (n. d.). Prieiga per internetą: <https://www.palquest.org/en/highlight/36221/bosnians-palestine>

⁵⁷ Souleimanov, E. (2024 m. gegužės 17 d.). Prieiga per internetą: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14683857.2024.2356295>

⁵⁸ Chechen fighters leave Syria to battle Russians in Ukraine. (n. d.). Prieiga per internetą: <https://www.al-monitor.com/originals/2022/10/chechen-fighters-leave-syria-battle-russians-ukraine>

⁵⁹ Chechen in Syria. (n. d.). Prieiga per internetą: https://joshuaproject.net/people_groups/11317/SY

Analitinių apžvalgų archyvas: <https://lnb.lt/istekliai/kiti-istekliai/analitines-apzvalgos>

3. Trumpa Sirijos pilietinio karo apžvalga

Šiame skyriuje glaustai apžvelgiama Sirijos pilietinio karo istorija, nurodant jame veikiančias jėgas, kurių sudėtis nuo konflikto pradžios nuolat kito.

Į pilietinį karą peraugęs maištas prasidėjo 2011-ųjų metų kovo pradžioje Daros mieste (arab. *Dar'ā*), kuriame gyvena nemažai drūzų. Dėl grafičių piešimo buvo sulaikyta per tuziną jaunuolių. Brutalus policijos elgesys išprovokavo masinius neramumus⁶⁰. Žvelgiant plačiau, tai buvo protestas, kuriuo reikalauta pažaboti korupciją, suteikti daugiau politinių laisvių, reformuoti ekonomiką.

2011 m. neramumai greitai peraugo į plataus masto karą tarp Sirijos Vyriausybės, kurią rėmė **Rusija ir Iranas**, ir antivyriausybinių sukilėlių grupuočių, remiamų **JAV** ir kitosios Valstijų sąjungininkų sudėties, kuriame – **Prancūzija, Jungtinė Karalystė, Italija, Saudo Arabija, Turkija, Jordanija ir Jungtiniai Arabų Emyratai**. Konfliktą kurstė keli veiksniai:

- Vakarų ir arabų valstybių koalicijos pastangos nugalėti IS, kuri įsitvirtino dalyje Sirijos teritorijos,
- Sirijos Vyriausybės kova su opozicija ir smurtas prieš civilius,
- Turkijos pajėgų karinės operacijos prieš Sirijos kurdus.⁶¹

Sirijos Vyriausybė išliko stabili. Prasidėjo kruvinas susidorojimas su maištininkais, žuvo tūkstančiai civilių. Sukilimą slopino **Sirijos ginkluotosios pajėgos** (angl. *Syrian Arab Armed Forces*, SAAF) ir al Assado režimui lojalios vietinės sukarintos grupuotės.

Nuo 2011-ųjų balandžio iki 2012 metų vasaros iš SAAF dezertyravo maždaug pusė aktyvaus personalo, nes kariai atsisakė šaudyti į demonstrantus ir kitaip tramdyti savo tautiečius. Šie perbėgėliai, kurių buvo apie 30–40 tūkst., sudarė ginkluotos opozicijos branduolį. 2011 metų rugpjūtį įkurta iš dezertyravusių al Assado kariškių sudaryta **Laisvoji Sirijos armija** (angl. *Free Syrian Army* arba *Syrian Free Army* (SFA)), arab. *al-jaysh as-Sūrī al-ḥur*), skėtinė organizacija, kuri išliko daugmaž centralizuota iki 2016-ųjų metų.

Analitikas Cody Roche 2016 m. apžvelgė prieš al Assadą kovojusias pajėgas, kurioms buvo būdinga didelė fragmentacija.⁶² Sukilėlių pajėgos 2011–2016 m. išaugo maždaug iki 125 tūkst. asmenų. Tačiau visoje Sirijoje sukilėliai išliko geografiškai, ideologiškai, struktūriškai bei diplomatiškai suskaidę. Apskritai, pasak Roche, išryškėjo tokios tendencijos:

- stiprėjo griežtos linijos islamistų grupės, kurios nukonkuravo, marginalizavo SAAF dezertyrų grupes, pradžioje sudariusias maišto branduolį;

⁶⁰ Middle East unrest: Three killed at protest in Syria. (2011 m. kovo 18 d.). Prieiga per internetą: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-12791738>

⁶¹ Conflict in Syria. (2024 m. gruodžio 11 d.). Prieiga per internetą: <https://www.cfr.org/global-conflict-tracker/conflict/conflict-syria>

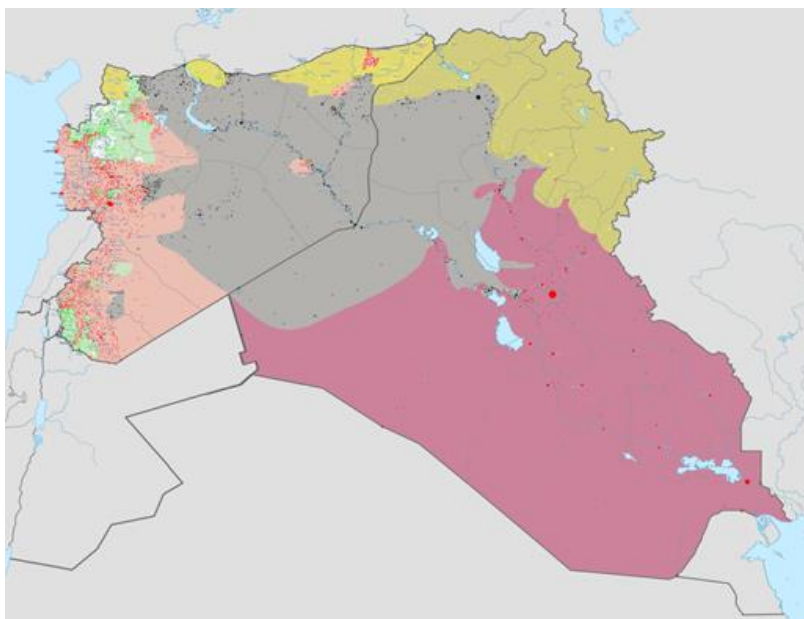
⁶² Roche, C. (2016 m. rugpjūčio 13 d.). Syrian Opposition Factions in the Syrian Civil War. Prieiga per internetą: <https://www.bellingcat.com/news/mena/2016/08/13/syrian-opposition-factions-in-the-syrian-civil-war/>

- didelę Irano ir Rusijos paramą gavusiam al Assado režimui pavyko lokalizuoti kovos veiksmus keliose zonose, nors maištas nebuvo galutinai nuslopintas.

2013 m. IS ėmė plėstis užgrobtose teritorijose. Po daugybės teroristinių išpuolių, kuriuos 2015 m. visoje Europoje koordinavo IS, JAV, Jungtinė Karalystė ir Prancūzija, remiamos Turkijos, Saudo Arabijos ir kitų arabų partnerių, sustiprino oro antpuolių kampaniją prieš IS Irake ir Sirijoje. Šios šalys kartu surengė per 11 tūkst. oro antpuolių prieš IS taikinius vien Sirijoje, o JAV vadovaujama koalicija rėmė antžemines kurdų Sirijos demokratiškosios pajėgų (SDF) operacijas. Turkijos kariuomenė nuo 2016 m. dalyvavo antžeminėse operacijose prieš IS, taip pat atakavo kurdų grupuotes Sirijoje, įskaitant SDF.⁶³

Al Assado prašymu 2015 metų rugsėjį Rusija pradėjo anskrydžius prieš, kaip teigta, IS taikinius, o Sirijos Vyriausybės pajėgos kovoje su IS pasiekė keletą reikšmingų pergalių, tarp kurių – Palmyros miesto atgavimas. JAV koalicijos prieš IS duomenimis, Irako saugumo pajėgos ir SDF atkovojo 98 proc. anksčiau IS priklausiusios teritorijos Irake ir Sirijoje.⁶⁴

7 žemėlapis. „Islamo valstybės“ didžiausia plėtra 2015 m.
© Tan Khaerr, 2017 m.⁶⁵

„Islamo valstybė“, Irako Vyriausybė, Sirijos Vyriausybė (al Assado režimas)

Su Rusijos ir Irano parama al Assado režimas 2016 m. užgrobė opozicijos tvirtovę Alepą. Konflikto metu režimas buvo kaltinamas cheminio ginklo naudojimu ir dėl to sulaukė tarptautinio pasmerkimo. 2013–2018 m. opozicijos pajėgos išlaikė ribotą kontrolę Idlibo provincijoje ir Sirijos pasienyje su Iraku.

⁶³ Conflict in Syria. (2024 m. gruodžio 11 d.). Prieiga per internetą: <https://www.cfr.org/global-conflict-tracker/conflict/conflict-syria>

⁶⁴ Ten pat.

⁶⁵ Territories controlled by the Islamic State in Iraq and Syria in June 2015. (2017 m. lapkričio 5 d.). Prieiga per internetą: https://en.wikipedia.org/wiki/Islamic_State#/media/File:Territoires_de_l'Etat_islamique_juin_2015.png

Analitinių apžvalgų archyvas: <https://lnb.lt/istekliai/kiti-istekliai/analitines-apzvalgos>

Pastangos užbaigti pilietinį karą diplomatinėmis priemonėmis buvo nesėkmingos. Ženevoje (Šveicarija) vyko taikos derybos tarp opozicijos grupuočių ir Sirijos Vyriausybės, tačiau politinio sprendimo nepavyko pasiekti. 2017 m. Rusija inicijavo taikos derybas Astanoje (Kazachstanas) su Iranu, Turkija ir Sirijos Vyriausybių nariais bei ginkluotais opozicijos lyderiais. Susitarta dėl ugnies nutraukimo ir deeskalacijos zonų nustatymo. Tačiau netrukus po paliaubų atsinaujino al Assado Vyriausybės pajėgų atakos prieš sukilėlių kontroliuojamas teritorijas deeskalacijos zonose.

JAV prezidento Donaldo Trumpo 2016–2020 m. kadencijos metu Jungtinės Valstijos praktiškai pasitraukė iš Sirijos palikdamos tik apie 400 savo karių nenumatytiems atvejams. 2019 m. sausio 16 d. per IS išpuolį Manbidže žuvo mažiausiai devyniolika žmonių, įskaitant keturis amerikiečius. Nuo pilietinio karo pradžios iki 2024 m. gruodžio 18 d. JAV Sirijoje neteko 11 kariškių ir 18 JAV Vyriausybės samdytų asmenų.^{66, 67}

4. Sirijos pilietinio karo grupuotės

2024 metų lapkričio–gruodžio žygyje prieš al Assadą veikė kelios jėgos, kurios čia glaustai aptariamoms remiantis „The New York Times“ publikacija.⁶⁸

Hay'at Tahrir al-Sham (HTS). Pavadinimas reiškia Levanto (arab. *al-Sham*), išlaisvinimo organizaciją. Tai yra nuo teroristinės organizacijos *al-Qaeda*⁶⁹ atskilusi dalis, ėmusi dominuoti Idlibo provincijoje, kur telkėsi prieš al Assadą kovojanti Sirijos opozicija. Anksčiau grupuotė turėjo ryšių ir su „Islamo valstybe“. Įsitvirtinusi Idlibe grupė rinko pasienyje muitus, apdėjo gyventojus mokesčiais ir gaudavo pajamų iš komunalinių paslaugų, nes turėjo jų monopolį. Spėjama, kad HTS pelnėsi ir iš prekybos sintetiniu narkotiku *kaptagonu*.

HTS – pagrindinė sukilėlių grupuotė, vadovavusi puolimui 2024 metų lapkričio pabaigoje iš savo bazės šiaurės vakarų Sirijoje. JAV ir kitos Vakarų šalys vis dar laiko HTS teroristine grupe. Jos lyderis – slapyvardžiu Abu Mohammadas al Jolani, dabar žinomas tikruoju vardu Ahmedas al Shara.

Sirijos demokratinės pajėgos (angl. *Syrian Democratic Forces*, SDF, arab. *Quwwāt Sūriyā al-Dīmuqrāṭīya*, QSD). Tai kurdų, sudarančių apie 10 proc. Sirijos gyventojų, pajėgos. SDF buvo JAV partnerė kovoje su IS. Po to, kai 2019 m. IS buvo iš esmės nugalėta, kurdų vadovaujamos pajėgos

⁶⁶ Human Cost of Post-9/11 Wars. (2019 m. lapkričio 13 d.). Prieiga per internetą: <https://watson.brown.edu/costsofwar/files/cow/imce/papers/2019/Direct%20War%20Deaths%20COW%20Estimate%20November%2013%202019%20FINAL.pdf>

⁶⁷ Casualty Status. (2024 m. rugsėjo 19 d.). Prieiga per internetą: <https://www.defense.gov/casualty.pdf>

⁶⁸ Livni, E. (2024 m. gruodžio 10 d.). How to Understand the Armed Factions Operating in Syria. Prieiga per internetą: <https://www.nytimes.com/2024/12/10/world/middleeast/syria-rebels-government-assad.html>

⁶⁹ „Al Kaida“, arab. *al-Qaeda*, viena didžiausių ultraradikalių tarptautinių teroristinių organizacijų. Veikia daugelyje arabų šalių. Tikslas – arabų šalyse nuversti pasaulietinius režimus ir įkurti islamo principais besiremiančią valstybę. Ideologija remiasi šariato teise, vahabizmu. Įkurta 1988 metų vasarį Afganistane kovai su SSRS kariuomene ir prosovietiniu Afganistano režimu. Suvienijo daug nepriklausomų proislamistinės pakraipos organizacijų. Ilgametis vadovas (iki 2011 m.) buvo Osama bin Ladenas. Žr. Visuotinė lietuvių enciklopedija. Al Kaida. Prieiga per internetą: <https://www.vle.lt/straipsnis/al-kaida>

sustiprino miestų šiaurės rytuose kontrolę ir išplėtė ten jų įkurtą autonominį regioną. Tačiau kurdų kovotojams vis dar teko grumtis su ilgamete priešė Turkija, kuri juos sieja su kurdų separatistais savo šalyje. Net gruodį, sukilėliams perėmus Damasko kontrolę, Sirijos šiaurės rytuose (Manbidžo mieste) įsiplieskė kovos tarp Turkijos remiamos Sirijos nacionalinės armijos ir kurdų. Šių priešininkus turkai rėmė artilerija ir aviacija. Pasak kurdų, mažiausiai 22 SDF nariai Manbidže ir jo apylinkėse žuvo, dar 40 buvo sužeista (2024 m. gruodžio 10 d. duomenys).

Sirijos nacionalinė armija. Šią skėtinę organizaciją sudaro dešimtys skirtingų grupių. Ji gauna finansavimą ir ginklų iš Turkijos, kuri ilgą laiką siekė išplėsti buferinę zoną prie savo sienos su Sirija, kad apsaugotų nuo kurdų kovotojų. Dauguma SNA kovotojų neturi aiškios ideologijos. Veiklos pradžioje 2017 m. SNA kreipėsi į Turkiją dėl maždaug 100 JAV dolerių mėnesinio atlyginimo kiekvienam kovotojui. Turkija, kurioje šiuo metu gyvena apie 3 mln. Sirijos pabėgėlių, siekia atkovoti erdvę, į kurią galėtų perkelti jų dalį. SNA pasitelkiama iš dalies siekiant šio tikslo.

Drūzų karinė grupuotė (milicija). Sirijos drūzų mažuma telkiasi Sirijos pietvakarių rajone Suveidoje (arab. *as-Suwaitā*), kurio gyventojai buvo nusiteikę prieš al Assado režimą (pvz., daugelis drūzų vengė karinės tarnybos al Assado armijoje). Drūzų kovotojai prisijungė prie pastangų nuversti al Assado režimą ir pradėjo puolimą pietvakariuose tuo metu, kai HTS vadovaujamos pajėgos puolė iš šiaurės. Drūzų sukilėliai prisijungė prie naujai suformuotos Sirijos sukilėlių grupės SOR, kurią sudaro ir kitų grupuočių kovotojai.

Sirijos laisvoji armija. 2011–2016 m. taip vadinosi gana decentralizuotos al Assado priešininkų pajėgos, kurių JAV remiami likučiai suaktyvėjo žlungant režimui.⁷⁰ FSA (SFA) kontroliuoja teritoriją šalia JAV karinės bazės Al-Tanfe.⁷¹

Mažiau matoma veikėja, kurios negalima ignoruoti, yra „**Islamo valstybė**“ **Irake ir Sirijoje** (angl. *the Islamic State of Iraq and Syria, the Islamic State of Iraq and the Levant, the Islamic State of Iraq and al-Sham*, arab. santrumpa *Daesh*). Dabar IS nariai slapstosi arba jungiasi prie kitų grupuočių. Didėjant nestabilumui regione pastaruoju metu Sirijoje pastebėta grupuotės atgimimo ženklų. Pentagonas 2024 metų liepą perspėjo, kad IS atakų skaičius Sirijoje ir Irake, lyginant su 2023 m., gali išaugti dvigubai. Grupuotė ne kartą bandė išlaisvinti savo narius iš kalėjimų ir išlaikė šešėlinį valdymą kai kuriose šiaurės rytų Sirijos dalyse.

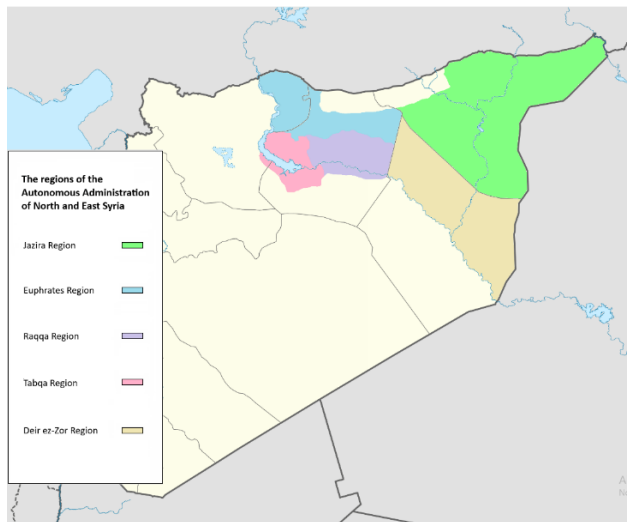
Dalį teritorijos, kurią anksčiau buvo užėmusi IS, šiuo metu kontroliuoja **kurdai**, įsteigę **Šiaurės ir Rytų Sirijos autonominę administraciją** (angl. *Autonomous Administration of North and East Syria*).⁷²

⁷⁰ The Free Syrian Army: A decentralized insurgent brand. (2016 m. lapkritis). Prieiga per internetą: <https://www.brookings.edu/articles/the-free-syrian-army-a-decentralized-insurgent-brand/>

⁷¹ US-backed Syrian Free Army takes control of Homs' Palmyra district from regime forces. (2024 m. gruodžio 7 d.). Prieiga per internetą: <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/us-backed-syrian-free-army-takes-control-of-homs-palmyra-district-from-regime-forces/3417179>

⁷² Colela, Ch. (n. d.). The Rojava Revolution: Oil, Water, and Liberation. Prieiga per internetą: <https://sites.evergreen.edu/cc/other/the-rojava-revolution/>

8 žemėlapis. Šiaurės ir Rytų Sirijos autonominės administracijos kontroliuojama teritorija.
© (duomenys) „Rojava Information Center“⁷³. © (grafika) AntonSamuel, 2024.⁷⁴

Žemėlapije išvardyti Džaziros (*Jazira*), Eufrato (*Euphrates*), Rakos (*Raqqa*), al-Tavros (*Tabqa*), Deir ez-Zoro (*Deir ez-Zor*) regionai.

Greta išvardytų jėgų veikia ir kitos grupuotės, kurių apžvalgas teikia „Al-Jazeera“,⁷⁵ BBC.⁷⁶ Iš šioje apžvalgoje paminėtų ir nepaminėtų Sirijos grupuočių tik IS šiuo metu neturi atvirai kontroliuojamos teritorijos.

Toliau pateikiamas vienas iš žemėlapių, vaizduojančių Sirijos opozicinių grupuočių tarpusavio kovas (žemėlapių rinkinys yra nuolat atnaujinamas).⁷⁷

⁷³ Rojava Information Center. (n. d.) Prieiga per internetą: <https://rojvainformationcenter.org/>

⁷⁴ Regions of the Autonomous Administration of North and East Syria. (2024). Prieiga per internetą:

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Regions_of_the_Autonomous_Administration_of_North_and_East_Syria.png#file

⁷⁵ Mapping who controls what in Syria. (2024 m. gruodžio 3 d.). Prieiga per internetą: <https://www.aljazeera.com/news/2024/12/1/who-controls-what-in-syria-in-maps>

⁷⁶ Syria in maps: Who controls the country now Assad has gone? (2024 m. gruodžio 12 d.). Prieiga per internetą:

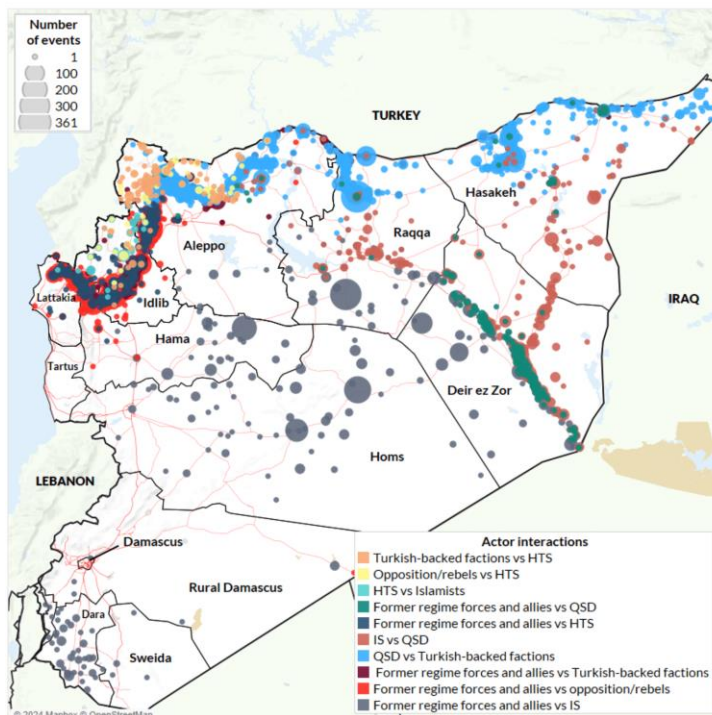
<https://www.bbc.com/news/articles/c2ex7ek9pyeo>

⁷⁷ Abdullah, M. (2024 m. gruodžio 14 d.). Syria: Which groups have been fighting each other and where? Prieiga per internetą:

<https://acleddata.com/2024/12/11/syria-which-groups-have-been-fighting-each-other-and-where/>

Analitinių apžvalgų archyvas: <https://lnb.lt/istekliai/kiti-istekliai/analitines-apzvalgos>

9 žemėlapis. Al Assado režimui priešišių grupuočių tarpusavio kovos nuo 2024 04 01 iki 2024 11 26.
© „MapBox“, „OpenStreetMap“, ACLED, 2024.⁷⁸

Žemėlapyje skirtingi dydis atitinka susidūrimų skaičių, skirtingi spalvos atitinka konfliktų pobūdį (kovojančias puses).
Grupuočių susidūrimai:

Turkish-backed factions vs HTS - Turkijos remiamos grupuotės prieš HTS;

Opposition/rebels vs HTS - režimo opozicija (sukilėliai) prieš HTS;

HTS vs Islamist - HTS prieš islamistus;

Former regime forces and allies vs QSD - buvusios al Assado pajėgos su sąjungininkais prieš SDF (QSD);

Former regime forces and allies vs HTS - buvusios al Assado pajėgos su sąjungininkais prieš HTS;

IS vs QSD - IS prieš SDF (QSD);

QSD vs Turkish-backed factions - SDF (QSD) prieš Turkijos remiamas grupuotes;

Former regime forces and allies vs Turkish-backed factions - buvusios al Assado pajėgos su sąjungininkais prieš Turkijos remiamas grupuotes;

Former regime forces and allies vs opposition/rebels - buvusios al Assado pajėgos su sąjungininkais prieš al Assadui priešišią opoziciją (sukilėlius);

Former regime forces and allies vs IS - buvusios al Assado pajėgos su sąjungininkais prieš IS.

⁷⁸ Ten pat.

10 žemėlapis. Įvairių Sirijos pilietinio karo jėgų kontroliuojamos teritorijos, 2024 m. gruodžio 18 d.
© „Rojava Information Center“, 2024.⁷⁹

Žemėlapių legendoje:

North and East Syria - kurdų kontroliuojama Šiaurė ir Rytų Sirija;

SNA & Turkey - Sirijos nacionalinė armija ir Turkija;

Hay'at Tahrir al-Sham - HTS;

Syrian Free Army - Sirijos laisvoji armija, SFA (FSA);

Southern Operation Room - Pietų operacijų štabas, SOR;

Israeli-occupied - Izraelio okupuotos teritorijos;

Alawite Opposition - alavitų pajėgos, esančios opozicijoje al Assadą nuvertusiai koalicijai.

5. Apibendrinimas ir akcentai, į ką atkreipti dėmesį ateityje

Sirijos pilietinis karas, kurio vienas iš etapų pasibaigė aktyviai dalyvaujant Turkijai, tikėtina, gali baigtis pilietine taika, kurios tvarumas ar trapumas priklausys nuo išorinių veiksnių – Turkijos, Irano, Izraelio, Rusijos politikos. JAV nustatys savo politikos gaires po prezidento Trumpo inauguracijos 2025 m. sausio 20 d.

Diplomatiniai santykiai su regiono valstybėmis: Lietuva palaiko diplomatinius santykius su Izraeliu, Libanu, Jordanija, Iraku, Iranu.

Lietuvos ir Palestinos autonomijos santykiai: mūsų šalis nėra pripažinusi Palestinos valstybingumo *de jure*; Ramaloje (Palestinoje, Vakarų Krante) įkurtas Lietuvos Respublikos ryšių su Palestina biuras, Palestina yra įsteigusi misiją Lietuvai, šios misijos vadovas reziduoja Suomijoje.

⁷⁹ Rojava Information Center. (2024 m. gruodžio 18 d.). Prieiga per internetą: <https://rojavainformationcenter.org/2024/12/threat-to-kobane-remains-despite-ceasefire/>

Analitinių apžvalgų archyvas: <https://lnb.lt/istekliai/kiti-istekliai/analitines-apzvalgos>

Vargu ar Lietuvos užsienio politikos formuotojams artimiausiu metu tikslinga brėžti naujus mūsų šalies politikos Levanto regione kontūrus. Tačiau, žlugus al Assado režimui ir iškilus naujos „visuomeninės sutarties“ Sirijoje klausimui, dėl tam tikrų politinių klausimų Lietuvos Respublikai gali tekti išsakyti kokią nors poziciją.

Akcentai, į ką atkreipti dėmesį ateityje

- Po Trumpo inauguracijos Lietuvai gali tekti apsispręsti dėl savo laikysenos Palestinos valstybės pripažinimo ir Jeruzalės statuso. Sėkminga kampanija Sirijoje leidžia Turkijai toliau savaip spręsti kurdų klausimą (kurdų valdoma teritorija šiauriniame Irake yra JAV *de facto* protektoratas).
- Kai kuriems Izraelio politikams pasiūlius aneksuoti Vakarų Krantą⁸⁰, žinant Izraelio globėjišką poziciją drūzų atžvilgiu, taip pat svarstant, ar Jordanija, vadovaudamasi istoriniais precedentais, nenorėtų dominuoti Damasko regione (įskaitant aneksiją), Lietuvos užsienio politikos žinyboms vertėtų atidžiau stebėti (1) drūzų padėtį Sirijoje⁸¹, neatmetant jų autonomijos (Izraelio *de facto* protektorato) galimybes, taip pat (2) Jordanijos interesus Sirijoje (atsižvelgiant į tai, kad Hašimitų⁸², Jordanijos dinastijos, atstovai XX a. buvo Irako karaliai ir 1920 m. paskelbė nepriklausomą Sirijos Karalystę⁸³).
- Šios ir kitos temos, nors nėra susijusios su pagrindiniais faktoriais, kurie lems Sirijos ateitį (daugiausia tai bus Turkijos, Izraelio, JAV politika), gali būti aktualios Lietuvos diplomatams ir visuomeninėms organizacijoms, vykdančioms humanitarines misijas Artimųjų ir Vidurio Rytų regionuose.

⁸⁰ Karni, D., Krever, M., Salman, A., Khadder, K. (2024 m. lapkričio 12 d.). Eyeing Trump support, Israeli minister pushes for West Bank settlement annexation. Prieiga per internetą: <https://edition.cnn.com/2024/11/11/middleeast/israeli-minister-annexation-occupied-west-bank-intl/index.html>

⁸¹ Khaizran, Y. (2022 m. lapkričio 22 d.). The Syrian Popular Uprising and the Decline of the Druze Political Role. Prieiga per internetą: <https://dayan.org/content/syrian-popular-uprising-and-decline-druze-political-role>

⁸² Visuotinė lietuvių enciklopedija. Hašimitai. Prieiga per internetą: <https://www.vle.lt/straipsnis/hasimitai/>

⁸³ Reeva, S. The Hashemite 'Conspiracy': Hashemite Unity Attempts, 1921-1958 (1974 m. birželio mėn.) Prieiga per internetą: <https://www.jstor.org/stable/162381>